

Remissvar
Utbildningsdepartementet

Dnr
U2026/00068

Yttrande över betänkandet **Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap (SOU 2026:4)**

Sveriges Lärare har inbjudits att svara på rubricerad remiss. Förbundet yttrar sig kring de delar som har konsekvenser för förbundets medlemmar.

Övergripande synpunkter

Sveriges Lärare ser positivt på den övergripande inriktning som förslagen och bedömningarna i utredningen sammantaget pekar ut. Det är viktigt även för lärarna att rektorer har en rimlig arbetssituation för att kunna utföra sitt uppdrag samt att de har rätt kompetens för detsamma. Det finns däremot förslag, särskilt den föreslagna definitionen av rektors pedagogiska ledarskap, som är mer problematiska. Sveriges Lärare vill framhålla att lärarkårens autonomi vad gäller hur undervisningen ska bedrivas ovillkorligen måste värnas och inte riskera att inskränkas av otillbörliga ingripanden och pekpinningar från huvudmän och rektorer.

Sveriges Lärare tillstyrker eller har inga invändningar mot att

- rektorns ansvarsområde får inte vara mer omfattande än att rektorn kan utöva det pedagogiska ledarskapet.
- rektorn ska ges förutsättningar för det pedagogiska ledarskapet.
- rektorn ska ha mandat att besluta om ledningsstöd i den inre organisationen.
- rektorns pedagogiska ledarskap ska inte vara möjligt att delegera i sin helhet.
- nya behörighetskrav införs för rektorer (krav på lärarexamen).
- befattningsutbildningen för rektorer ska genomföras med godkänt resultat.
- den statliga befattningsutbildningen för rektorer ska reserveras för rektorer men en ny särskild utbildning ska erbjudas biträdande rektorer och annan personal med ledningsuppgifter.
- rektorer och lärare verksamma inom Statens institutionsstyrelse och Kriminalvården ska också ha tillgång till professionsprogrammet.
- en rektor ska inte samtidigt kunna vara skolchef.
- behörighetskrav och en statlig befattningsutbildning för skolchefer ska införas.
- staten bör ta ett större ansvar för skolans finansiering.
- ett komplett huvudmanna- och skolenhetsregister bör upprättas.
- det finns behov av nationella interoperabla system för skolväsendet.
- rektorer behöver adekvat kompetens för att leda och samordna elevhälsoarbetet.
- meriteringsnivåer för rektorer bör utredas.
- insatser för rektorers professionella utveckling bör samordnas.
- incitamenten för att få rektorer att vilja arbeta på skolor med stora utmaningar bör stärkas.

Sveriges Lärare avstyrker eller ställer sig tveksamt till att

- rektorns pedagogiska ledarskap ska definieras i skollagen så som förslaget nu är formulerat.
- Skolverket ska ges i uppdrag att ge huvudmännen stöd i arbetet med att säkra rektorsförsörjningen och i att hantera rektorsomsättningen.

Sveriges Lärare föreslår att

- det föreslagna kravet på akademisk examen för att få bli skolchef skärps så att det som grundregel ska krävas att en skolchef har en lärarexamen.

Sveriges Lärares synpunkter och medskick

Sveriges Lärare väljer att nedan kommentera vissa av utredningens förslag och bedömningar i den ordning de presenteras i betänkandet.

7.1 Utredningens förslag

7.1.1 Rektorns pedagogiska ledarskap ska definieras i skollagen

Sveriges Lärare avstyrker förslaget till definition av rektors pedagogiska ledarskap. Formuleringarna om ett "ledarskap som rektor utövar i nära och direkt relation till undervisningen" väcker farhågor om att lärares autonomi och ansvar för undervisningen kan komma att inskränkas och utsättas för otillbörlig kontroll. Det kan öka risken för att lärare utsätts för olika pedagogiska trender som mer eller mindre godtyckligt implementeras av huvudmannen och/eller rektor, utan att hänsyn tas till lärares utbildning, beprövade erfarenhet eller egenidentifierade behov av utveckling.

För Sveriges Lärare handlar rektors pedagogiska ledarskap primärt om att skapa goda förutsättningar för lärare att bedriva undervisning av hög kvalitet och ge dem möjligheter att utvecklas i sin professionella yrkesutövning, med stor lyhördhet för de enskilda lärarnas behov. Som utredaren Björn Åstrand skriver i betänkandet *Med undervisningsskicklighet i centrum* (SOU 2018:17) är det ett ansvar för rektorer att kontinuerligt föra dialog med skolans lärare om de utvecklingsbehov de ser inom respektive skola och skolhuvudman och hur dessa kan realiseras i relation till och med utgångspunkt i den enskilda lärarens behov och strävan.

Den föreslagna definitionen saknar vidare tydlighet om att ledarskapet också måste handla om att skapa förutsättningar i *nuet* för lärarnas yrkesutövning, inte bara fokusera på fortsatt/framtida utveckling. I rektors ledarskap ligger ju även i *nuet* tillhandahålla de förutsättningar som lärare behöver. En sådan förutsättning är en för skolverksamhet anpassad "infrastruktur" i form av till exempel organisation, dimensionering och systematiskt arbetsmiljöarbete.

7.1.2 Rektorns ansvarsområde får inte vara mer omfattande än att rektor kan utöva det pedagogiska ledarskapet

Sveriges Lärare har inget att invända mot förslaget.

7.1.3 Rektor ska ges förutsättningar för det pedagogiska ledarskapet

Sveriges Lärare har inget att invända mot förslaget.

7.1.4 Rektor ska ha mandat att besluta om ledningsstöd i den inre organisationen

Sveriges Lärare har inget att invända mot förslaget.

7.1.5 Rektorns pedagogiska ledarskap ska inte vara möjligt att delegera i sin helhet
Sveriges Lärare har inget att invända mot förslaget.

7.1.6 Statens skolverk ska ges i uppdrag att ge huvudmännen stöd i arbetet med att säkra rektorsförsörjningen och i att hantera rektorsomsättningen

Sveriges Lärare ställer sig tveksamt till förslaget. Förbundet ifrågasätter att staten ska gå in med denna typ av stöd till huvudmännen inom ett område som de ju faktiskt har det fulla ansvaret för. Statens tid och resurser kan läggas på viktigare insatser, särskilt sådant som stärker lärarprofessionens förutsättningar att utveckla undervisningen, så som möjligheter till deltagande i professionsprogrammet eller implementeringen av det nya betygssystemet. Överhuvudtaget behövs det göras en översyn och nerbantning av det stöd staten i dag ger till huvudmannanivån för att fullgöra uppdrag som den rimligen ska klara själv. De tillkortakommanden och den bristande kapacitet som många huvudmän idag uppvisar är bevis på att huvudmannaskapet för skolan måste förändras.

7.1.7 Nya behörighetskrav för rektorer

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget att det ska krävas en lärarexamen för att få arbeta som rektor. Det ger en tydlig signal om att en bakgrund i lärarprofessionen är viktig för att kunna skapa förutsättningar för arbetet med skolans och förskolans absoluta kärnverksamhet: undervisning och barns och elevers lärande. Den lärarexamen som en rektor innehar bör allra helst vara den som gäller för behörighet i den aktuella skolformen och årskurserna som rektorns skolenhet tillhör. Detta är viktigt eftersom styrdokumentet, uppdraget och förutsättningarna för olika skolformer och årskurser skiljer sig åt. Av den anledningen har vi ju idag också olika lärarexamina och inriktningar. För en del mindre huvudmän kan detta i vissa fall bli svårt att leva upp till, då det riskerar leda till att det finns få eller inga kandidater till sådana tjänster som lever upp till kraven. Att formulera ett krav kring detta är i nuläget svårt, men kan på sikt vara eftersträvsvärt.

7.1.8 Befattningsutbildningen för rektorer ska genomföras med godkänt resultat

Sveriges Lärare har inget att invända mot förslaget.

7.1.9 Den statliga befattningsutbildningen för rektorer ska reserveras för rektorer men en ny särskild utbildning ska erbjudas biträdande rektorer och annan personal med ledningsuppgifter

Sveriges Lärare har inget att invända förslaget.

7.1.10 Rektorer och lärare verksamma inom Statens institutionsstyrelse och Kriminalvården ska också ha tillgång till professionsprogrammet

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Förbundet delar till fullo utredningens argumentation och vill tillägga att flera aktörer redan har påtalat dagens problematik för Utbildningsdepartementet, däribland Sveriges Kommuner och Regioner och Skolverket. Det kan inte nog understrykas att legitimerade lärare inom verksamheter som regleras i 24 kap. skollagen får sämre möjligheter till karriär och fortbildning eftersom de är uteslutna från professionsprogrammet. Detta riskerar att försvåra både rekrytering och möjligheten att behålla utbildade lärare i dessa verksamheter. Situationen riskerar även att leda till ökad ojämlikhet för eleverna och bristande likvärdighet i skolsystemet, eftersom lärarna utesluts från möjligheter till viktig fortbildning. Den pedagogiska komplexiteten och elevernas behov är minst lika stora, om inte större, inom SiS och Kriminalvården som i det reguljära skolväsendet. Mot denna bakgrund anser Sveriges Lärare att

regeringen måste agera skyndsamt för att ändra i regelverket så att professionsprogrammet omfattar även dessa grupper.

7.1.11 En rektor ska inte samtidigt kunna vara skolchef

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Det är viktigt att renodla rollerna så att inte en rektor hamnar på dubbla stolar och frestas, eller tvingas, att som skolchef ta beslut som går emot den egna skolans och personalens behov och förutsättningar. En renodling av roller underlättar också ledning och ansvarsutkrävande för personal, elever och vårdnadshavare samt politiken och det omgivande samhället i övrigt.

7.1.12 Behörighetskrav och en statlig befattningsutbildning för skolchefer ska införas

Sveriges Lärare tillstyrker att det införs behörighetskrav för skolchefer. Förbundet vill dock att det, precis som för rektorer, ska krävas en lärarexamen för att få inneha tjänsten. Det saknas tillräckliga skäl för varför det skulle räcka med enbart en akademisk examen.

7.2 Utredningens bedömningar

7.2.1 Staten bör ta ett större ansvar för skolans finansiering

Sverige Lärare instämmer i utredningens bedömning och analys. Staten bör ta över huvudansvaret för skolväsendets finansiering. Dagens i huvudsak kommunala finansieringssystem är varken tillräckligt eller tillräckligt träffsäkert för att möta skolans behov. Trots ökande krav och ett växande stödbehov hos elever minskar resurserna i många verksamheter, vilket leder till uppsägningar av lärare och annan skolpersonal, större elevgrupper och mindre utrymme för planering samt för- och efterarbete. Detta riskerar att försämra undervisningens kvalitet och möjligheten att ge elever det stöd de behöver. En central orsak är att kommunerna har olika ekonomiska förutsättningar, kapacitet och ambitionsnivå, vilket gör det svårt att upprätthålla en likvärdig skola i hela landet. Sveriges Lärare menar därför att staten bör ta ansvar för skolväsendets likvärdighet, styrning, resursfördelning och finansiering, vilket på sikt även innebär att staten bör överta huvudmannaskapet för skolan.

Sveriges Lärare anser också att finansieringsmodellen behöver förändras så att resurser i större utsträckning fördelas efter skolors och elevers behov. Modellen bör i högre grad ta hänsyn till skolans fasta kostnader och till att kommunala huvudmän har ett bredare uppdrag, bland annat genom sitt ansvar att erbjuda utbildning för alla elever. En mer behovsbaserad och statligt styrd resursfördelning är enligt Sveriges Lärare en förutsättning för en långsiktigt hållbar finansiering och en mer likvärdig skola.

7.2.2 Ett komplett huvudmän- och skolenhetsregister bör upprättas

Sveriges Lärare instämmer i utredningens bedömning. Det är angeläget att staten tar ansvar för att sådant register upprättas för att kunna underlätta och uppföljning och utvärdering samt transparensen i skolsystemet för alla intressenter. Som exempel kan nämnas att det i dag saknas ett heltäckande register över vilka skolor och förskolor som har en konfessionell inriktning.

7.2.3 Det finns behov av nationella interoperabla system för skolväsendet

Sveriges Lärare instämmer i utredningens bedömning. Förbundets uppfattning är generellt att det behövs nationella IT-system för den dokumentation som krävs enligt i skolans nationella styrdokument och för rättssäker hantering. Det innebär att möjligheterna för huvudmän och

skolledningarna att öka mängden dokumentation utifrån egna önskemål då kan begränsas eller avskaffas.

7.2.4 Rektorer behöver adekvat kompetens för att leda och samordna elevhälsoarbetet

Sveriges Lärare har inget att invända mot utredningens bedömning men vill framhålla att det krävs fler åtgärder för att stärka elevhälsan i skolan. Förbundet vill därför hänvisa till sitt remissvar över utredningen om förbättrat stöd i skolan samt förbundets kommande remissvar över elevhälsoutredningen.

7.2.5 Meriteringsnivåer för rektorer bör utredas

Sveriges Lärare har inget att invända mot utredningens bedömning.

7.2.6 Insatser för rektorers professionella utveckling bör samordnas

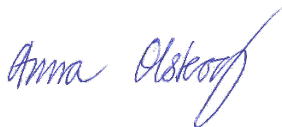
Sveriges Lärare har inget att invända mot utredningens bedömning.

7.2.7 Incitamenten för att få rektorer att vilja arbeta på skolor med stora utmaningar bör stärkas

Sveriges Lärare har inget att invända mot utredningens bedömning.

Stockholm, 13 maj 2026

Sveriges Lärare

Anna Olskog
Förbundsordförande

Johan Linder
Senior utredare